

หลักการทางกฎหมายในการใช้อำนาจดุลพินิจของเจ้าหน้าที่รัฐ

โดย นายกัมปนาท สติธัยพร นิตกรชำนาญการ
กลุ่มงานให้คำปรึกษากฎหมาย ส่วนวิชาการกฎหมายและนิติกรรมสัญญา
สำนักงานกฎหมายและคดี สำนักปลัดกรุงเทพมหานคร*

บทนำ

บทความฉบับนี้มีความมุ่งหมายที่จะสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้อำนาจดุลพินิจของเจ้าหน้าที่รัฐตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย โดยในเบื้องต้นจะได้อธิบายเรื่อง “อำนาจตามกฎหมายของเจ้าหน้าที่รัฐ” เพื่อทำให้เกิดความเข้าใจหลักกฎหมายในการใช้อำนาจดุลพินิจของเจ้าหน้าที่รัฐ ซึ่งจะได้อธิบายในลำดับต่อไป ทั้งนี้ หากผู้อ่านสนใจที่จะศึกษารายละเอียดในเรื่องนี้ก็สามารถศึกษาเพิ่มเติมได้จากเอกสารทางวิชาการที่อ้างอิงในบทความนี้และเอกสารทางวิชาการอื่น ๆ รวมถึงกฎหมายและแนวคำพิพากษาหรือคำวินิจฉัยที่เกี่ยวข้องได้ในโอกาสต่อไป

อำนาจตามกฎหมายของเจ้าหน้าที่รัฐ

การใช้ “อำนาจตามกฎหมายของเจ้าหน้าที่รัฐ” นั้น เป็นกรณีที่อยู่ภายใต้การควบคุมและการตรวจสอบทั้งจากฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร และฝ่ายตุลาการ โดยในบทความนี้จะอธิบายถึงการควบคุมใช้อำนาจดุลพินิจของเจ้าหน้าที่รัฐ ที่เป็นกลไกการควบคุมความชอบด้วยกฎหมายภายในฝ่ายบริหาร ซึ่งในทางทฤษฎีสามารถแบ่งอำนาจตามกฎหมายได้เป็นสองลักษณะ คือ “อำนาจผูกพัน” และ “อำนาจดุลพินิจ” สรุปโดยสังเขป ดังนี้^๑

“อำนาจผูกพัน” หมายถึง อำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐที่ถูกผูกพันอยู่กับเงื่อนไขตามกฎหมาย ที่บทบัญญัติแห่งกฎหมายกำหนดบังคับไว้เป็นการล่วงหน้าในลักษณะที่ว่า หากมีข้อเท็จจริงอย่างใดอย่างหนึ่งเกิดขึ้นตามเงื่อนไขที่กำหนดแล้ว เจ้าหน้าที่รัฐจะต้องดำเนินการหรือสั่งการตามที่บทบัญญัติแห่งกฎหมายกำหนดไว้เท่านั้น จะตัดสินใจเพื่อเลือกที่จะกระทำการใดเป็นอย่างอื่นไม่ได้ เจ้าหน้าที่รัฐจึงถูกผูกพันที่จะต้องปฏิบัติตามที่กฎหมายบัญญัติไว้อย่างเคร่งครัดไม่มีอำนาจที่จะเลือกกระทำการอย่างอื่นได้ และอาจกล่าวได้ว่าอำนาจผูกพันนั้นแท้ที่จริงแล้วคือ “หน้าที่” นั่นเอง แต่เหตุที่ยังคงเรียกว่าเป็นอำนาจเนื่องจากการกระทำที่เกิดจากการปฏิบัติหน้าที่นี้กฎหมายยอมรับว่ามีผลสมบูรณ์ใช้บังคับได้

“อำนาจดุลพินิจ” เมื่อกฎหมายที่ให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่รัฐโดยไม่ได้กำหนดองค์ประกอบหรือเงื่อนไขการใช้อำนาจไว้อย่างชัดเจน เจ้าหน้าที่รัฐไม่ว่าจะเป็นบุคคลหรือคณะบุคคล (พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ มาตรา ๕)^๒ ที่มีอำนาจหรือได้รับมอบอำนาจให้ใช้อำนาจตามกฎหมายจะมีอำนาจดุลพินิจในกรณีที่ตัวบทกฎหมายเปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่รัฐใช้กฎหมายได้อย่างยืดหยุ่นและสอดคล้องกับข้อเท็จจริงเป็นการเฉพาะเรื่องเฉพาะราย เพื่อให้เกิดความยุติธรรมขึ้นแก่เฉพาะเรื่องเฉพาะรายนั้น ๆ บนฐานของข้อเท็จจริง ข้อกฎหมาย และการใช้เหตุผลประกอบการพิจารณาตัดสินอย่างเหมาะสม ด้วยความโปร่งใส ความเป็นธรรม และความเป็นกลาง โดยปราศจากส่วนได้เสียในเรื่องที่ตนเองปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย (พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ มาตรา ๕ มาตรา ๑๓ มาตรา ๑๖ และมาตรา ๓๗)^๓

* บทความนี้ผ่านการตรวจพิจารณาจากกลุ่มบรรณาธิการงานวิชาการกฎหมายเกี่ยวกับการปฏิบัติราชการของกรุงเทพมหานคร สำนักงานกฎหมายและคดี สำนักปลัดกรุงเทพมหานคร (ฉบับที่ ๑๒)

^๑ วรพจน์ วิศรุตพิชญ์, “การควบคุมการใช้ดุลพินิจทางปกครองโดยองค์กรตุลาการ”, วารสารกฎหมายปกครอง เล่มที่ ๘ (๒๕๓๒) หน้า ๓๗-๓๘ อ้างใน ความเบื้องต้นเกี่ยวกับการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ของรัฐ หน้า ๑-๕, สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา <http://web.krisdika.go.th/data/outsitedata/article77/filenew/03-4-1.pdf>

^๒ โปรดดูรายละเอียดในภาคผนวก

^๓ โปรดดูรายละเอียดในภาคผนวก

การใช้อำนาจดุลพินิจ

เพื่อป้องกันไม่ให้เจ้าหน้าที่รัฐใช้อำนาจซึ่งอาจกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคลได้ตามอำเภอใจ อันเป็นการกระทำที่ขัดต่อหลักนิติรัฐ ซึ่งเป็นหลักการพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๓)^๔ และมีผลให้เป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย อีกทั้งเป็นช่องทางในการทุจริต ดังนั้น เพื่อเป็นการควบคุมการใช้อำนาจดุลพินิจของเจ้าหน้าที่รัฐ ในการปฏิบัติหน้าที่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย จึงต้องมีการกำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการใช้อำนาจดุลพินิจไว้ โดยสามารถแยกองค์ประกอบได้เป็น ๒ ส่วน ดังนี้^๕

“องค์ประกอบส่วนเหตุ” คือส่วนที่กำหนดเงื่อนไขทางข้อเท็จจริงในการใช้กฎหมาย โดยเป็นขั้นตอนการตีความกฎหมายและปรับข้อเท็จจริงให้เข้ากับข้อความกฎหมาย กล่าวคือ เจ้าหน้าที่รัฐจะต้องตรวจสอบพยานหลักฐานเพื่อให้ทราบข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นว่าเข้าลักษณะที่กำหนดเงื่อนไขในการใช้อำนาจตามกฎหมายแล้ว จึงนำข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นมาปรับใช้ให้เข้ากับตัวบทกฎหมายในเรื่องนั้น

“องค์ประกอบส่วนผล” คือส่วนที่กำหนดมาตรการให้เจ้าหน้าที่รัฐดำเนินการ โดยเป็นขั้นตอนการตัดสินใจวินิจฉัยกำหนดผลทางกฎหมายหรือมาตรการทางกฎหมาย กล่าวคือ เมื่อเจ้าหน้าที่รัฐผู้มีอำนาจได้ทราบข้อเท็จจริงที่ปรากฏซึ่งเป็น “องค์ประกอบส่วนเหตุ” แล้ว จึงจะเลือกว่าตัดสินใจแบบใดที่ตนเห็นว่าเหมาะสมตามกฎหมายได้กำหนดไว้ ๒ ลักษณะ คือ (๑) กฎหมายกำหนดทางเลือกไว้ให้แล้ว หรือ (๒) กฎหมายเปิดกว้างให้ใช้ดุลพินิจได้ตามความเหมาะสม ตามขั้นตอนหรือวิธีการอันเป็นสาระสำคัญ และเป็นไปโดยสุจริต ไม่เลือกปฏิบัติ^๖

การใช้ดุลพินิจอาจแบ่งเป็นขั้นตอนได้ ดังนี้^๗

๑. การตรวจสอบข้อเท็จจริง คือจะต้องสอบสวนว่ามีข้อเท็จจริงเกิดขึ้นจริงหรือไม่ เป็นขั้นตอนก่อนที่จะใช้อำนาจกระทำการโดยอาศัยอำนาจตามกฎหมาย ที่เจ้าหน้าที่รัฐจะต้องตรวจสอบข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นโดยพิสูจน์ตามพยานหลักฐาน^๘ ซึ่งจัดอยู่ใน “องค์ประกอบส่วนเหตุ”

๒. การตรวจสอบข้อความกฎหมาย คือการนำข้อเท็จจริงที่ตรวจสอบแล้วเกิดขึ้นมาปรับเข้ากับตัวบทกฎหมายเป็นขั้นตอนการวินิจฉัยว่า ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น หรือมีอยู่นั้นตรงกับหลักที่กฎหมายบัญญัติในมาตราใด ซึ่งจัดอยู่ใน “องค์ประกอบส่วนเหตุ” และจะนำไปสู่ “องค์ประกอบส่วนผล” ในลำดับต่อไป

๓. การตัดสินใจดำเนินการ จัดอยู่ใน “องค์ประกอบส่วนผล” ซึ่งกฎหมายกำหนดมาตรการให้เจ้าหน้าที่รัฐดำเนินการ โดยอาจกำหนดให้ฝ่ายปกครองกระทำการได้เพียงประการเดียว หรือกฎหมายอาจกำหนดให้ฝ่ายปกครองเลือกกระทำการได้หลายประการ เพื่อให้เหมาะสมกับข้อเท็จจริงเฉพาะเรื่อง^๙

กรณีตัวอย่างการใช้อำนาจดุลพินิจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

(๑) การใช้อำนาจดุลพินิจสั่งลงโทษ ลดโทษ หรือเพิ่มโทษของข้าราชการกรุงเทพมหานครและบุคลากรกรุงเทพมหานคร (พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการกรุงเทพมหานครและบุคลากรกรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๕๔ มาตรา ๕๙)^{๑๐}

^๔ โปรดดูรายละเอียดในภาคผนวก

^๕ สมยศ เชื้อไทย, “การกระทำทางปกครอง”, วารสารนิติศาสตร์ ปีที่ ๑๗ ฉบับที่ ๓ (๒๕๓๐) หน้า ๕๐ - ๕๑

^๖ โภคิน พลกุล, หลักกฎหมายปกครองไทย, พ.ศ. ๒๕๔๖, หน้า ๑๘ - ๑๙ อ้างใน ชาญชัย แสงศักดิ์, คำอธิบายกฎหมายปกครอง, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑ กรุงเทพฯ : วิญญูชน, ๒๕๔๙, หน้า ๒๙๒ - ๒๙๓

^๗ อ้างถึง ๕ หน้า ๕๑ - ๕๒

^๘ โปรดดูรายละเอียดในภาคผนวก

^๙ ความเบื้องต้นเกี่ยวกับการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ของรัฐ หน้า ๕-๖, คณะทำงานศึกษาและยกร่างหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ของรัฐ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, <http://web.krisdika.go.th/data/outsidedata/article77/filenew/03-4-1.pdf>

^{๑๐} โปรดดูรายละเอียดในภาคผนวก

หากผู้บังคับบัญชาเห็นว่า “องค์ประกอบส่วนเหตุ” ที่เป็นรายงานการดำเนินการทางวินัยหรือ การสอบสวน หรือการสั่งให้ออกจากราชการ ที่เสนอให้ยุติเรื่อง ให้งดโทษหรือการลงโทษ นั้น ไม่ถูกต้องหรือไม่เหมาะสม เช่น การที่คณะกรรมการสอบสวนรายงานเสนอความเห็นต่อผู้บังคับบัญชา ซึ่งเป็นผู้แต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนและมีอำนาจสั่งลงโทษทางวินัยผู้กระทำผิด โดยสรุปสำนวนการสอบสวนกำหนดโทษทางวินัยไม่เป็นไปตามมาตรฐาน ที่ทางราชการกำหนดไว้ ไม่ว่าจะเป็นที่ปรากฏในคำแถลงนโยบายของรัฐบาล มติคณะรัฐมนตรี มติ ก.พ. หรือ มติ ก.ก. เป็นต้น ผู้บังคับบัญชาก็สามารถใช้อำนาจดุลพินิจตัดสินใจ ซึ่งเป็น “องค์ประกอบส่วนผล” ในการเลือกวิธีการที่จะสั่งลงโทษ งดโทษ หรือเพิ่มโทษทางวินัยก็ได้

(๒) การใช้อำนาจดุลพินิจสั่งห้ามใช้อาคารที่อาจก่อให้เกิดภัยอันตราย (พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. ๒๕๒๒ มาตรา ๔๖ ประกอบกับกฎกระทรวง ฉบับที่ ๔๗ (พ.ศ. ๒๕๔๐) ออกตามความในพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. ๒๕๒๒)^{๑๑}

หากเจ้าพนักงานท้องถิ่นเห็นว่า “องค์ประกอบส่วนเหตุ” ที่เป็นอาคารซึ่งมีสภาพหรือการใช้ที่อาจเป็น ภัยอันตรายต่อสุขภาพ ชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สิน หรืออาจไม่ปลอดภัยจากอัคคีภัยหรือก่อให้เกิดเหตุรำคาญหรือ กระทบกระเทือนต่อการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ใน “องค์ประกอบส่วนผล” เจ้าพนักงานท้องถิ่นก็สามารถใช้อำนาจ ดุลพินิจตัดสินใจในการสั่งห้ามใช้อาคารจนกว่าจะแก้ไขบรรเทาเหตุที่อาจก่อให้เกิดภัยอันตราย และสามารถใช้อำนาจ ดุลพินิจเลือกวิธีการสั่งให้รื้อถอนอาคารได้ด้วย ถ้าอาคารนั้นอาจเป็นภัยอันตรายอย่างร้ายแรงต่อสุขภาพ ชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สิน

บทสรุป

การใช้อำนาจดุลพินิจของเจ้าหน้าที่รัฐในการปฏิบัติหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนด นั้น เป็นไปเพื่อ การบรรลุผลสำเร็จในการดำเนินการตามวัตถุประสงค์และเจตนารมณ์ของกฎหมาย ซึ่งเป็นอาจกระทบต่อสิทธิและ เสรีภาพของประชาชน จึงเป็นกรณีที่เจ้าหน้าที่รัฐจะต้องตรวจสอบข้อเท็จจริงซึ่งเป็น “องค์ประกอบส่วนเหตุ” และ ใช้อำนาจดุลพินิจตามกฎหมายซึ่งเป็น “องค์ประกอบส่วนผล” ให้ถูกต้องและเหมาะสม ด้วยความเป็นกลางและ โดยปราศจากอคติ เพื่อให้เกิดเกิดความโปร่งใสในการใช้อำนาจดุลพินิจของเจ้าหน้าที่รัฐ ซึ่งชอบด้วยกฎหมายและ เป็นธรรมตามความเหมาะสมแก่กรณี

^{๑๑} โปรดดูรายละเอียดในภาคผนวก

ภาคผนวก

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

มาตรา ๓ วรคสอง บัญญัติว่า “รัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล องค์การอิสระ และหน่วยงานของรัฐ ต้องปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ กฎหมาย และหลักนิติธรรม เพื่อประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติและความผาสุกของประชาชนโดยรวม”

พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙

มาตรา ๕ บัญญัติว่า “เจ้าหน้าที่” หมายความว่า บุคคล คณะบุคคล หรือนิติบุคคล ซึ่งใช้อำนาจหรือได้รับมอบให้ใช้อำนาจทางปกครองของรัฐในการดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดตามกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นการจัดตั้งขึ้นในระบบราชการ รัฐวิสาหกิจหรือกิจการอื่นของรัฐหรือไม่ก็ตาม”

มาตรา ๑๓ บัญญัติว่า “เจ้าหน้าที่ดังต่อไปนี้ จะทำการพิจารณาทางปกครองไม่ได้

- (๑) เป็นคู่กรณีเอง
- (๒) เป็นคู่หมั้นหรือคู่สมรสของคู่กรณี
- (๓) เป็นญาติของคู่กรณี คือ เป็นบุพการีหรือผู้สืบสันดานไม่ว่าชั้นใด ๆ หรือเป็นพี่น้องหรือลูกพี่ลูกน้องนับได้เพียงภายในสามชั้น หรือเป็นญาติเกี่ยวพันทางแต่งงานนับได้เพียงสองชั้น

(๔) เป็นหรือเคยเป็นผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้พิทักษ์หรือผู้แทนหรือตัวแทนของคู่กรณี

(๕) เป็นเจ้าหนี้หรือลูกหนี้ หรือเป็นนายจ้างของคู่กรณี

(๖) กรณีอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง”

มาตรา ๑๖ บัญญัติว่า “ในกรณีมีเหตุอื่นใดนอกจากที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๓ เกี่ยวกับเจ้าหน้าที่หรือกรรมการในคณะกรรมการที่มีอำนาจพิจารณาทางปกครองซึ่งมีสภาพร้ายแรงอันอาจทำให้การพิจารณาทางปกครองไม่เป็นกลาง เจ้าหน้าที่หรือกรรมการผู้นั้น จะทำการพิจารณาทางปกครองในเรื่องนั้นไม่ได้

ในกรณีตามวรรคหนึ่ง ให้ดำเนินการ ดังนี้

(๑) ถ้าผู้นั้นเห็นเองว่าตนมีกรณีดังกล่าว ให้ผู้นั้นหยุดการพิจารณาเรื่องไว้ก่อนและแจ้งให้ผู้บังคับบัญชาเหนือตนขึ้นไปชั้นหนึ่งหรือประธานกรรมการทราบ แล้วแต่กรณี

(๒) ถ้ามีคู่กรณีคัดค้านว่าผู้นั้นมีเหตุดังกล่าว หากผู้นั้นเห็นว่าตนไม่มีเหตุตามที่คัดค้านนั้น ผู้นั้นจะทำการพิจารณาเรื่องต่อไปก็ได้แต่ต้องแจ้งให้ผู้บังคับบัญชาเหนือตนขึ้นไปชั้นหนึ่งหรือประธานกรรมการทราบ แล้วแต่กรณี

(๓) ให้ผู้บังคับบัญชาของผู้นั้นหรือคณะกรรมการที่มีอำนาจพิจารณาทางปกครองซึ่งผู้นั้นเป็นกรรมการอยู่มีคำสั่งหรือมีมติโดยไม่ชักช้า แล้วแต่กรณีว่าผู้นั้นมีอำนาจในการพิจารณาทางปกครองในเรื่องนั้นหรือไม่

ฯลฯ

ฯลฯ”

มาตรา ๒๘ บัญญัติว่า “ในการพิจารณาทางปกครอง เจ้าหน้าที่อาจตรวจสอบข้อเท็จจริงได้ตามความเหมาะสมในเรื่องนั้น ๆ โดยไม่ต้องผูกพันอยู่กับคำขอหรือพยานหลักฐานของคู่กรณี”

มาตรา ๒๙ บัญญัติว่า “เจ้าหน้าที่ต้องพิจารณาพยานหลักฐานที่ตนเห็นว่าจำเป็นแก่การพิสูจน์ข้อเท็จจริง ในการนี้ให้รวมถึงการดำเนินการดังต่อไปนี้

(๑) แสวงหาพยานหลักฐานทุกอย่างที่เกี่ยวข้อง

(๒) รับฟังพยานหลักฐาน คำชี้แจง หรือความเห็นของคู่กรณีหรือของพยานบุคคลหรือพยานผู้เชี่ยวชาญที่คู่กรณีกล่าวอ้าง เว้นแต่เจ้าหน้าที่เห็นว่าเป็นการกล่าวอ้างที่ไม่จำเป็น ฟุ่มเฟือยหรือเพื่อประวิงเวลา

(๓) ขอข้อเท็จจริงหรือความเห็นจากคู่กรณี พยานบุคคล หรือพยานผู้เชี่ยวชาญ

(๔) ขอให้ผู้ครอบครองเอกสารส่งเอกสารที่เกี่ยวข้อง

(๕) ออกไปตรวจสถานที่

คู่กรณีต้องให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ในการพิสูจน์ข้อเท็จจริง และมีหน้าที่แจ้งพยานหลักฐานที่ตนทราบแก่เจ้าหน้าที่พยานหรือพยาน

ผู้เชี่ยวชาญที่เจ้าหน้าที่เรียกมาให้ถ้อยคำหรือทำความเข้าใจมีสิทธิได้รับค่าป่วยการตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง”

มาตรา ๓๗ บัญญัติว่า “คำสั่งทางปกครองที่ทำเป็นหนังสือและการยื่นยันคำสั่งทางปกครองเป็นหนังสือต้องจัดให้มีเหตุผลไว้ด้วย และเหตุผลนั้นอย่างน้อยต้องประกอบด้วย

(๑) ข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ

(๒) ข้อกฎหมายที่อ้างอิง

(๓) ข้อพิจารณาและข้อสนับสนุนในการใช้ดุลพินิจ

ฯลฯ

ฯลฯ”

พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการกรุงเทพมหานครและบุคลากรกรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๕๔

มาตรา ๕๙ วรรคสอง บัญญัติว่า “ในกรณีที่ผู้บังคับบัญชาที่ได้รับรายงานตามวรรคหนึ่งเห็นว่าการยุติเรื่องการงดโทษหรือการลงโทษ เป็นการไม่ถูกต้องหรือไม่เหมาะสม ก็ให้มีอำนาจสั่งลงโทษ เพิ่มโทษเป็นสถานโทษหรืออัตราโทษที่หนักขึ้น ลดโทษเป็นสถานโทษหรืออัตราโทษที่เบาลง งดโทษโดยให้ทำทัณฑ์บนเป็นหนังสือหรือว่ากล่าวตักเตือนหรือยกโทษให้ถูกต้องหรือเหมาะสมตามควรแก่กรณี

ฯลฯ

ฯลฯ”

พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. ๒๕๒๒

มาตรา ๔๖ บัญญัติว่า “ในกรณีที่อาคารซึ่งก่อสร้าง ดัดแปลง หรือเคลื่อนย้ายโดยได้รับอนุญาตตามพระราชบัญญัตินี้ หรือได้ก่อสร้าง ดัดแปลง หรือเคลื่อนย้ายก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ มีสภาพหรือมีการใช้ที่อาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพ ชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สิน หรืออาจไม่ปลอดภัยจากอัคคีภัยหรือก่อให้เกิดเหตุรำคาญหรือกระทบกระเทือนต่อการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นมีอำนาจสั่งให้ดำเนินการแก้ไขตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

ในกรณีที่ไม่มีมีการปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าพนักงานท้องถิ่นตามวรรคหนึ่ง และถ้าอาคารนั้นอาจเป็นอันตรายอย่างร้ายแรงต่อสุขภาพ ชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สิน ให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นมีอำนาจสั่งให้รื้อถอนอาคารนั้นได้ โดยให้นำมาตรา ๔๒ มาใช้บังคับโดยอนุโลม”

กฎกระทรวง ฉบับที่ ๔๗ (พ.ศ. ๒๕๔๐) ออกตามความในพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. ๒๕๒๒

ข้อ ๗ กำหนดว่า “ในกรณีที่เจ้าพนักงานท้องถิ่นพบเห็นเองว่า อาคารตามข้อ ๓ ข้อ ๔ หรือข้อ ๕ มีสภาพหรือมีการใช้อาคารหรือระบบความปลอดภัยเกี่ยวกับอัคคีภัยที่อาจเป็นอันตรายต่อชีวิต หรือร่างกาย หรือได้รับรายงานจากนายช่างตามข้อ ๖ วรรคสอง และเจ้าพนักงานท้องถิ่นเห็นว่าเป็นกรณีฉุกเฉินไม่อาจรอช้าไว้ได้ให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นมีอำนาจสั่งให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองอาคารดำเนินการเพื่อบรรเทาเหตุที่อาจก่อให้เกิดอันตรายดังกล่าวได้ทันทีตามวิธีการที่เจ้าพนักงานท้องถิ่นกำหนด และถ้าหากมีความจำเป็นเจ้าพนักงานท้องถิ่นจะสั่งห้ามมิให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองอาคารใช้หรือยินยอมให้ผู้อื่นใช้อาคารนั้นทั้งหมดหรือบางส่วนไว้ก่อนจนกว่าจะมีการแก้ไขเพื่อบรรเทาเหตุที่อาจก่อให้เกิดอันตรายนั้นแล้วก็ได้”